
Saksnr: 2020/75310-1
Saksbehandlar: Jomar Ragnhildstveit

Saksgang

Utval	Utv.saksnr.	Møtedato
Hovudutval for næring		17.02.2021
Fylkesutvalet		02.03.2021
Valnemnda		04.03.2021
Fylkestinget		09.03.2021

Deltaking i Mineralrådet Vestland - oppnemning av to medlemar til rådet, og orientering om mineralressursar og mineralnæring som saksfelt i fylkeskommunen

Forslag til innstilling

1. Fylkestinget vedtek at Vestland fylkeskommune vert med i Mineralrådet Vestland, i første omgang i ein periode på 2-3 år. Fylkestinget føreset at rådet har finansiering for sitt arbeid i denne perioden, basert på tidlegare tildeling av midlar.
2. For perioden på 2-3 år ser fylkeskommunen på mineralrådet som ein samarbeidspart (samarbeidsavtale), som for fylkeskommunen skal vere rådgjevande for fylkesrådmannen. Fylkesrådmannen får fullmakt til å signere ei samarbeidsavtale, basert på føringane i denne saka.
3. Fylkestinget får seg førelagt ei ny sak på eit seinare tidspunkt, for å vurdere fylkeskommunen si deltaking i rådet på lengre sikt.
4. For inneverande valperiode oppnemner Vestland fylkeskommune følgjande representantar til 'Mineralrådet Vestland'.
 1. Namn... (medlem)
 2. Namn... (medlem)

Det vert føresett at representantane kan møte med administrativ bisitjar.

5. Fylkestinget tek elles saka til orientering.

Samandrag

Saka gjeld primært fylkeskommunen si deltaking i Mineralrådet Vestland, og oppnemning av to medlemar til rådet.

Initiativet til eit mineralråd kom frå kommunane Askvoll og Naustdal (no Sunnfjord) i 2017. Rådet vart oppretta i 2019. Sogn og Fjordane fylkeskommune slutta seg til rådet og løyvde 1,5 millionar kr til arbeidet. Fylkestinget i Sogn og Fjordane har oppmoda Vestland fylkeskommune om å finansiere og følgje opp rådet vidare. Det har vore oppfølgjande spørsmål om dette i Vestland fylkesting.

Mineralrådet skal arbeide for best mogeleg industriell og berekraftig utnytting og verdiskaping av mineralførekomstane i fylket. Fylkesrådmannen rår til at Vestland fylkeskommune vert med i rådet, i ein første periode på 2-3 år, for så å vurdere spørsmålet på nytt.

Rune Haugsdal
fylkesrådmann

Bård Sandal
fylkesdirektør

Saksframlegget er godkjent elektronisk og har difor inga handskriven underskrift

Vedlegg

- 1 Mineralrådet: (Reglement, mandat, partnerskap, Mineralstrategi, Handlingsplan)

Saksutgreiing

Bakgrunn for saka

Sogn og Fjordane 2017-2019

I åra 2017-2019 arbeidde kommunane Naustdal (no Sunnfjord) og Askvoll med å få etablert eit mineralråd i Sogn og Fjordane. Rådet vart til slutt skipa i slutten av november 2019. Fylkestinget i Sogn og Fjordane har oppmoda Vestland fylkeskommune om å finansiere og følgje opp rådet vidare.

Det starta med at dei to kommunane i desember 2017 sende på høyring eit forslag til kommunal mineralstrategi, der eitt av måla var å få etablert eit mineralråd i fylket.

Sogn og Fjordane fylkesutval behandla høyringssaka om «Mineralstrategi for kommunane Askvoll og Naustdal» på møtet i mars 2018, FU sak 23/18. I vedtaket står det blant anna at Sogn og Fjordane fylkeskommune støttar opp om målsettingane og tiltaka som ligg i mineralstrategien. I vedtaket, pkt. 4, står det blant anna: «Om mineralnæringa og kommunar tek initiativ til å lage eit mineralråd for Sogn og Fjordane, bør Sogn og Fjordane fylkeskommune vere deltakar i dette».

Fylkestinget i Sogn og Fjordane behandla saka «Mineralråd» på møtet 08.10.2019, sak 48/19. Frå saksframstillinga der vert det teke med følgjande utdrag:

Naustdal kommune har, saman med Askvoll kommune, teke initiativ til å skipe eit mineralråd for Sogn og Fjordane. Saka har vore drøfta i fylkeskommunale organ ved fleire høve, seinast i FU 29. mai 2019 og 28. august 2019. Det vart her lagt til grunn at kommunane og næringa har initiativet, og fylkeskommunen vert deltakar om rådet vert skipa - før årsskiftet.

[...]

I oppfølginga frå Naustdal kommune er framleis mykje av initiativet retta mot fylkeskommunen. Kommunen har sendt innkalling til konstituerande møte 26. november. Innkalling og underlag til møtet ligg ved saka. Underlaget omfattar framlegg til reglement. I framlegg til reglement er fylkeskommunen tillagt eit særleg ansvar for rådet, og representasjon er definert ut frå politisk posisjon. Fylkeskommunen har ved fleire høve presisert at fylkeskommunen kan slutte seg til, men ikkje leie og ta ansvar for, eit mineralråd. Fylkeskommunen bør også på fritt grunnlag kunne peike ut eigen representasjon. Utkast til vedtekter bør difor justerast.

Fylkestinget i Sogn og Fjordane vedtok følgjande (i sak 48/19 Mineralråd):

1. Sogn og Fjordane fylkeskommune er innstilt på å delta i eit mineralråd for fylket om dette vert skipa innan utgangen av november 2019. Det er ein føresetnad for deltaking at fylkeskommunen ikkje vert tillagt eit særleg ansvar for rådet, men vert deltakar på linje med dei andre. Mineralrådet må arbeide for best mogeleg industriell utnytting og verdiskaping av mineralførekomstane i fylket.
2. Fylkesutvalet får fullmakt til å gje endeleg svar på slik deltaking. Dette kan gjerast i desember 2019. Fullmakta omfattar også utpeiking av fylkeskommunal representasjon, samt å yte ev. økonomisk bidrag innanfor den ramma som vert vedteken i fylkestinget sin budsjett rapport pr. 2. tertial 2019.
3. Sogn og Fjordane fylkeskommune oppmodar Vestland fylkeskommune om å finansiere og følgje opp mineralrådet vidare.

Fylkesutvalet i Sogn og Fjordane vedtok 10.12.2019, sak 107/2019 «Oppfølging av fylkestingsvedtak - sak nr 48/19 Mineralråd»:

1. Sogn og Fjordane fylkeskommune sluttar seg til mineralrådet, jf. vedlagde reglement.
2. Arve Helle vert vald som medlem i mineralrådet. Fylkesutvalet oppmodar Vestland fylkesting om å utpeike den andre fylkeskommunale medlemen i rådet.
3. Sogn og Fjordane fylkeskommune har løyvd 1,5 mill. kr til arbeidet i mineralrådet, jf. vedtak i samband med budsjett rapporten pr. 2. tertial. Midlane vil no kunne kome til utbetaling.

Då fylkesutvalet 10.12.19 behandla sak 107/2019, var utkast til justerte vedtekter for mineralrådet lagt ved. I saksframstillinga der er det informert om at skipingsmøtet for Mineralrådet var 28.11.19, og at Mineralrådet hadde følgjande medlemmer før evt. fylkeskommunal deltaking:

Jenny Følling (Sunnfjord kommune), Ole Andre Klausen (Askvoll kommune), Anita Hall (Norsk Bergindustri), Nina Dahl (Sintef), Gjertrud Halsne (Norstone AS) og Martin Melvær (Bellona).

Fylkeskommunen har hatt to medlemmer i rådet, Arve Helle (folkevald) og Jomar Ragnhildstveit (administrativt utpeika inntil vidare).

Vedlegg 1 til denne saka inneheld: 1) Reglement og mandat for mineralrådet, samt skildring av partnerskapen (partnerskapsmodell). 2) Mineralstrategi og 3) Handlingsplan for Mineralrådet Vestland 2020-2023, behandla på rådsmøtet 21. januar 2020.

Interpellasjonar i Fylkestinget i Vestland

Følgjande interpellasjonar og svar på desse har vore utløyssande for denne saka og innhaldet i den.

- SI 4/2019 (desember): Interpellasjon frå Berthelsen (SV) - ei framtidretta og berekraftig mineralnæring
- SI 4/2020 (mars): Interpellasjon frå Berthelsen (SV) - oppretting av mineralråd

I SI 4/2019 vart det blant anna spurt om og kommentert følgjande:

- Vil Vestland fylkeskommune handsame spørsmålet om å delta i eit mineralråd, finansiere det og følgje det opp vidare? Eller vil fylkeskommunen vurdere andre måtar å arbeide med å utvikle ei viktig næring i fylket, på ein berekraftig måte?
- Får fylkestinget i Vestland seg førelagt sak om mineralnæringa slik at den som skal representere fylkeskommunen i mineralrådet får eit grunnlag for arbeidet?
- Det prinsipielle i dette er kva fylkesordføraren meiner er ei berekraftig og framtidretta mineralutvinning som det føreslåtte mineralrådet mellom anna skal ha fokus på. Er det berekraftig å dumpe store mengder restmassar/gruveslam med til dels giftige kjemikalier i ein av fjordane våre og å ha ope dagbrot? Er det ikkje meir berekraftig og framtidretta med underjordsdrift frå dag ein og utan å dumpe restmassar i sjøen. Og som sikrar stor lokal verdiskaping og positive verknader for lokalsamfunn og andre næringar i området.

I interpellasjonen SI 4/2019 var det også framlegg til følgjande vedtak, som ikkje vart realitetsbehandla: «Vestland Fylkesting ber om å få sak om mineralutvinning i Vestland, om å opprette mineralråd, og særleg om dei konkrete planane for mineralutvinning i Engebøfjellet i Vevring i Sunnfjord kommune.»

Fylkesordføraren svarte blant anna følgjande på interpellasjon SI 4/2019, (sitat frå protokoll): Trass i nokre atterhald, vil mineralressursar og mineralnæringa vere eit viktig saksfelt for Vestland fylkeskommune. Ei sak om korleis fylkeskommunen kan arbeide med feltet på ein god måte vil difor vere ønskjeleg.

På interpellasjonen SI 4/2020 svarte fylkesordføraren blant anna (sitat):

Fylkesordføraren har på bakgrunn av det nemnde kome til at det oppretta mineralrådet ikkje har status som eit folkevald organ i Vestland fylkeskommune. Dette er likevel ikkje til hinder for Vestland fylkeskommune si deltaking i interkommunalt samarbeid. Det er til utarbeiding ei sak i løpet av 2020, som mellom anna vil vurdere rådet sin funksjon og organisering. Det vil vere opp til fylkestinget i Vestland å vurdere vidare deltaking i rådet.

Vedtakskompetanse

Saka vert slutthandsama i Fylkestinget etter følgjande svar frå fylkesrådmannen på interpellasjon SI 4/2020 - oppretting av mineralråd: «Det vil vere opp til fylkestinget i Vestland å vurdere vidare deltaking i rådet».

Vurderingar og verknader

Økonomi: Sogn og Fjordane fylkeskommune løyvde kr 1,5 millionar kroner til arbeidet i mineralrådet. Det bør vere nok for drift i minst to år. Deretter må det i tilfelle skaffast årleg finansiering, anslagsvis kr 300 000.

Klima: Mineralrådet Vestland vil arbeide for berekraftig mineralnæring. Mange produkt frå mineralnæringa gjer det mogeleg å produsere ting som bidreg til grøn omstilling, og dermed til å nå klimamåla.

Folkehelse: Mineralrådet kan t.d. bidra til meir berekraftig/skånsam mineralnæring.

Regional planstrategi: Mineralrådet skal arbeide for berekraftig mineralnæring. Mineralnæringa gir mineralske råstoff som er viktige råvarer for å gjere grøn omstilling mogeleg.

Mineralressursar og mineralnæring - nødvendig for grøn omstilling

Mykje av stoffet her er frå «Mineraler for det grønne skiftet»¹ frå 2019, utarbeidd av NGU (Norges geologiske undersøking).

Det grønne skiftet vil krevje meir bruk av mange mineralske råstoff. Det vil også krevje ei stadig meir effektiv og reinare mineralutvinnande og foredlande industri. Det betyr at klimautslepp ved produksjon må reduserast og at råvarer og avgang må utnyttast betre. Det vil også ligge store utfordringar i å gjere vårt store forbruk av byggjeråstoff (sand, grus og puk) grønare, gjennom å tenkje «kortreiste» løysingar.

Noreg og EU er godt rusta for eit grønt skifte. Mineralindustrien har kome langt med å utvikle berekraftige løysingar, og Europa er leiande i utvikling av teknologi og løysingar for å samle inn material for gjenvinning. Noreg og dei andre nordiske landa er verdslaiande innan gruveteknologi, og regionen er leiande i Europa innan produksjon av både mineralske råvarer og raffinerte metall. Tilgang på ressursar, stabil politisk styring, vilje til regulering og fokus på både innovasjon og miljø gjer at Noreg og dei andre nordiske landa kan bidra med både produksjon og teknologi for ei grønare verd i dei komande tiåra.

Råstoff som er heilt vesentleg for utvikling av og forsyning til Europa sine stadig grønare verdikjeder kan bli vanskeleg å få tak i. Det skuldast ikkje mangel på desse råstoffa i jordskorpa, men at tilgangen på dei er styrt av nasjonale og/eller private monopol, i tillegg til at eksportrestriksjonar på viktige råstoff har auka betydeleg i verda dei siste ti åra.

Dette var utgangspunktet for EU sitt råvareinitiativ i 2008, som skisserer tre strategiske aksar: sikre gode og berekraftige handelsregimer for råvarer, sikre tilgang til råstoff i Europa og stimulere til effektiv ressursutnytting og resirkulering. Med jamne mellomrom presenterer EU-kommisjonen ei oppdatert liste over råstoff som er særleg viktige og sårbare, såkalla kritiske råstoff.

I tillegg til å etablere forskingsprogram knytt til råvareinitiativet gjennom Horizon2020 har kommisjonen etablert offentleg-industrielle partnerskap som skal styrkje dei tre aksane. For å overvake framdrifta i EU sin samla aktivitet vert det utarbeidd analysar annakvart år av eit sett med 24 indikatorar ("Raw materials score board"). Desse analysane femner breitt, frå behov for råvarer i tida framover, via leiting, undersøkingar og utvinning i Europa, til resirkulering og berekraft i næringa.

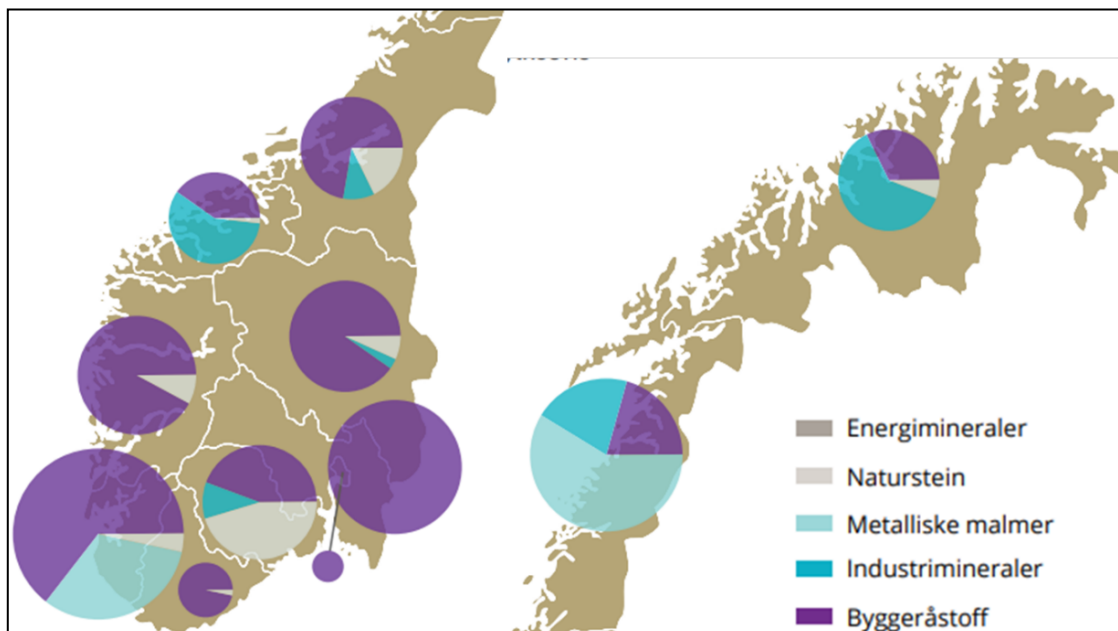
Analysane dannar eit viktig grunnlag for utforming av politiske handlingsplanar i EU.

Mineralressursar og mineralnæring i Noreg og i Vestland

På landsbasis vart det i 2019 omsett mineralske råstoff til ein verdi av 11,6 milliardar kroner, og sysselsetjinga var på 4 558 årsverk. Det viser tal frå DMF, sjå «Harde fakta om mineralnæring - mineralstatistikk for 2019» [her](#). I rapporteringa er omsetjinga fordelt på dei fem råstoffgruppene byggjeråstoff (sand, grus og puk), industrimineral, metall, naturstein og energimineral. Byggjeråstoff utgjorde 62 prosent av samla omsetjing.

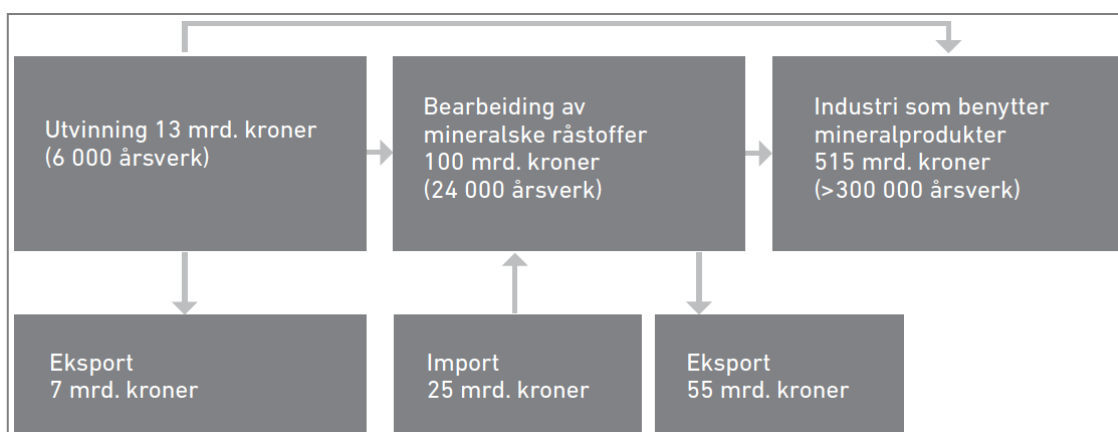
I rapporteringa er det også vist fylkesvis omsetjing med fordeling på dei fem råstoffgruppene, som vist på figur 1 nedanfor. Som vist der er ikkje Vestland blant dei største fylka i omsetjing av mineralske råstoff, og omsetjinga kjem for det aller meste frå byggjeråstoff.

¹ <https://www.ngu.no/publikasjon/mineraler-det-gronne-skiftet>

Figur 1: Total omsetjing for dei fem råstoffgruppene fordelt fylkesvis. Kjelde: DMF Mineralstatistikk 2019.

På figur 2 nedanfor er det vist norsk verdikjede for mineral for året 2014. Som vist var omsetjingsverdien frå uttak i Noreg på 13 mrd. kroner, der 7 mrd. kom frå eksport. Figuren viser også import av mineralske råstoff, og at nedstraums foredling utgjør ein svært vesentleg del av verdiskapinga basert på mineralske ressursar.

Figur 2: Norsk verdikjede for mineral 2014. Kjelde: NGU [Mineraler for det grønne skiftet, figur side 24.](#)

Mineralressursar som framleis ligg i berg eller lausmassar er ein viktig del av landet sin "ressurskapital" for framtida. Nokre av desse ressursane kan realiserast på kort eller lang sikt, nokre vil truleg aldri bli det (grunna vern og nedbygging m.m.), og nye vil bli funne gjennom kartlegging og leiting. NGU har stipulert at påviste og antatte ressursar i bakken representerer verdiar for 2 500 mrd. kroner. Då er ikkje uoppdaga ressursar, eller ressursar på havbotnen teke med. Ifølgje NHO representerer dette ein bearbeidingsverdi på 8 000 mrd. kroner. Førekomstane er spreidd, og mineralnæringa gir difor arbeidsplassar over heile landet.

NGU, som forvaltar av geologiske databasar og kunnskap om ressursar i bakken, rapporterer på «Ressursar» som framleis ligg i bakken (i berg og lausmassar). I den siste oversikten, frå 2016², er det blant anna estimat over omsetjingsverdien til dei ulike råstoffgruppene, og kart over kvar det finst førekomstar av internasjonal og nasjonal betydning, samt særleg viktige prosjekt. Til dømes er Engebøfjellet (ved Førdefjorden) vist som ein metallførekomst (titan frå mineralet rutil) av internasjonal betydning. Engebøfjellet er også vist som eit særleg viktig prosjekt for industrimineralet granat. Elles er Sogn og Fjordane det området som er vurdert å ha desidert størst pukkressursar, heile 2,7 mrd. tonn, med ein omsetjingsverdi på 160 mrd. kroner.

² https://www.ngu.no/sites/default/files/Ressursanalyse_2016_spreads.pdf

Potensialet for mineralnæring i Vestland

Potensialet for mineralnæring og mineralretta næringsutvikling i Vestland er nok ganske stort.

Mineralrådet Vestland har i 2020 fått utarbeidd fagrapporten «Mineralressursar i Vestland fylke», [NGU rapport 2020.027](#). Rapporten viser oversikt over kunnskapsstatus og inneheld forslag til prioriterte tiltak.

Døme: Byggjeråstoffa pukk, grus og sand

Vestland er nok det fylket som har desidert størst potensial for uttak og eksport av pukk frå fast fjell. I dag er Rogaland størst. Rogaland og Vestland stod for 93 % av samla selde tonn byggjeråstoff til eksport i 2019. Av dette utgjorde pukk det aller meste. Det vart i alt eksportert byggjeråstoff for 1,8 mrd. kr i 2019.

Nasjonale forventningar til regional og kommunal planlegging 2019-2023

Det er blant anna følgjande forventning under ressursbasert næringsutvikling:

Fylkeskommunane og kommunane sikrar viktige mineralførekomstar i planane sine og veg utvinning opp mot miljøomsyn og andre samfunnsinteresser. Tilgangen til, og lagringa av, byggjeråstoff må sjåast i eit regionalt perspektiv.

I omtalen under overskrifta 'Mineralressursar' står det:

Noreg har viktige mineralressursar som kan gi grunnlag for verdiskaping og arbeidsplassar. Regional og kommunal planlegging er eit viktig verktøy for å sikre at mineralførekomstar som kan vere aktuelle framtidige uttak er tilgjengelege, samtidig som ein tek miljø- og samfunnsomsyn. Mineraluttak har lang tidshorisont, og det er behov for meir føreseielege rammer for investeringar, uttak og opprydding.

Uttak av byggjeråstoff (pukk, grus, sand) til bygge- og anleggsføre mål med korte transportavstandar og reduserte klimagassutslepp er viktig. God arealplanlegging kan medverke til det. I tillegg er det viktig å gjenvinne mineralske massar av god kvalitet som byggjeråstoff, der det er mogleg. Det kan redusere presset på bynære grus- og pukkressursar og behovet for massetransport. Ei heilskapleg vurdering av massehandtering i plansamanheng kan vere eit nyttig verkemiddel for å avklare dette.

Det var tilsvarande forventning til fylkeskommunane og kommunane i dei nasjonale forventningane frå 2015.

Plan- og bygningslova

Kommuneplanen sin arealdel, jf. § 11-7, skal i nødvendig utstrekning vise område for «Råstoffutvinning», som eitt av underformåla under arealformålet «Bebyggelse og anlegg».

Mineralressursar har, (frå 1. juli 2017), kome inn som omsynssone i plan- og bygningslova, jf. § 11-8 (Hensynssoner) 3. ledd bokstav c. Det betyr at kommuneplanen sin arealdel i nødvendig utstrekning skal vise omsynssone «Mineralressursar». Til omsynssoner skal det i nødvendig utstrekning fastsetjast kva føresegner og retningslinjer som skal gjelde.

Etter plan- og bygningslova (§ 3-2) skal «regional planmyndighet» rettleie og bistå kommunane i deira planleggingsoppgåver. Fylkestinget er «regional planmyndighet» (jf. § 3-4). «Regional planmyndighet» skal sørge for å ha tilgang til nødvendig planfagleg kompetanse for utarbeiding og behandling av planar og planfagleg rettleiingsverksemd etter lova. Kommunestyret skal, (jf. § 3-3) sikre at kommunen har tilgang til nødvendig planfagleg kompetanse.

Norges geologiske undersøkelse (NGU)

NGU er landet sin sentrale institusjon for kunnskap om berggrunn, mineralressursar, lausmassar og grunnvatn. Som forskingsbasert forvaltingsorgan, er NGU faginstans i geofaglege spørsmål også for dei andre departementa. NGU har ca 200 tilsette.

NGU sitt samfunnsoppdrag er å bidra til auka verdiskaping gjennom å framskaffe, bearbeide og formidle kunnskap om landet sine geologiske ressursar på land og i havområde. NGU skal dekke samfunnet sitt behov for geologisk basiskunnskap, blant anna for næringsutvikling.

NGU har to hovudmål, slik dei er formulert i tildelingsbrevet frå Nærings- og fiskeridepartementet:

1. NGU si verksemd skal føre til at landet sin geologi og geologiske ressursar er kartlagt på ein måte som gir kartdata av god oppløysing, kvalitet og bruksverdi.

2. NGUs geologiske kunnskap skal vere lett tilgjengeleg og kostnadsfri for bruk i næringsutvikling, samferdsel, samfunnstryggleik, miljøspørsmål, og areal- og naturforvaltning.

Direktoratet for mineralforvaltning (DMF)

DMF er staten sitt sentrale fagorgan ved forvaltning og utnytting av mineralske ressursar i Noreg.

DMF fekk sitt noverande namn 1.1.2010. Tidlegare kortnamn var Bergvesenet. Tal tilsette auka frå 16 i 2011 til 56 i 2019. Totalt bemanningsbehov er i årsmeldinga for 2019 vurdert å vere 80-90.

DMF si primære oppgåve er å arbeide for at landet sine mineralressursar vert forvalta og utnytta til det beste for samfunnet. DMF skal bidra til auka verdiskaping gjennom å leggje til rette for langsiktig ressurstilgang og forsvarleg og berekraftig utvinning og bearbeiding av mineral.

Sentrale mål i mineralforvaltninga er å sikre tilgangen til mineralressursane i framtida og å hindre at viktige førekomstar vert bandlagt av arealbruk som utelukkar framtidig utnytting. DMF har eit særleg ansvar for at mineralressursar vert ivaretekne i saker etter plan- og bygningslova. Eit viktig verkemiddel i dette arbeidet er å gje innspel til regional og kommunal planbehandling for å hindre nedbygging av viktige mineralressursar. DMF gir i tillegg fagleg rettleiing i samband med regulering av område for råstoffutvinning, for ei mest mogeleg effektiv og berekraftig utnytting av ressursen.

DMF har motsegnskompentanse i saker som vedkjem uttak av mineralske ressursar samt mineralressursar av vesentleg regional, nasjonal eller internasjonal betydning.

DMF forvaltar minerallova, (som kom i kraft 1.1.2010). Det omfattar blant anna behandling av søknader om driftskonsesjon etter minerallova.

DMF gir årleg ut mineralstatistikk basert på årleg driftsrapportering frå næringa.

DMF gav 17.06.2020 driftskonsesjon til Nordic Rutile AS for 'Engebøprosjektet' i Sunnfjord kommune.

Fylkeskommunen

Etter § 10-2 i 'havbunnsmineralloven' kan fylkeskommunen tildele løyve til undersøking eller utvinning av skjelsand, sand og grus i kystnære førekomstar.

Som konsesjonsmyndigheit er fylkeskommunen også sektormyndigheit på området, og ansvarleg for vurdering av konsekvensutgreiing ved konsesjonssøknader.

Hordaland var det klart største skjelsandfylket i landet, med flest konsesjonar og størst opptak av skjelsand. Vestland er det nye store skjelsandfylket.

Bransjeforeininga 'Norsk Bergindustri' og arbeid med berekraftig mineralnæring

(Norsk Bergindustri er representert i Mineralrådet Vestland)

Norsk Bergindustri er bransjeforeininga for den norske mineralnæringa. Dette etter samanslåing i 2008 av dei tre foreiningane 'Bergindustriens landssamanslutning (BIL)', 'Pukk- og grusleverandørenes landsforeining' (PGL) og 'Steinindustriens landssammenslutning' (SIL). Foreininga består av ca. 160 medlemsbedrifter som produserer mineralske produkt, samt leverandørar av varer og tenester til bransjen. Norsk Bergindustri samarbeider med landsforeininga 'Norsk Industri'.

Blant dei viktigaste arbeidsoppgåvene er å betre rammevilkåra, gjere det meir føreseieleg og auke forståinga for bergindustrien si samfunnsrolle. Foreininga samarbeider med offentlege myndigheiter på alle nivå for å sikre ei positiv utvikling for den norske bergindustrien.

Foreininga jobbar for ei meir berekraftig mineralnæring, t.d. gjennom betre ressursutnytting og bruk av overskotsmassar m.m. Visjonen er ei klimanøytral mineralnæring med full ressursutnytting og ingen restmineral. Norsk Bergindustri har seks fagkomitear som skal sikre fagleg spisskompetanse ved alle sider av bergindustrien, blant anna *Miljøkomiteen* og *Deponikomiteen*.

Miljø og berekraft har fått stadig høgare prioritet i arbeidet til Norsk Bergindustri. I mars 2020 signerte foreininga avtale om å ta i bruk verktøyet og rapporteringsprogrammet **TSM** (Towards Sustainable Mining). Programmet har som hovudmål å gjere verksemdar innan bergindustrien i stand til å dekke samfunnet sine behov for mineral, metall og energiprodukt på ein best sosialt, økonomisk og miljømessig ansvarleg måte. TSM er eit rammeverk for måling av berekraftsinnsatsen i bergindustrien. Målet med TSM er å sikre god dialog med lokalsamfunna, innføre gode og relevante miljøstandardar og forplikte selskapa på HMS. Metodikken har vore i bruk i Canada sidan 2004 og er etter kvart teke i bruk i ei rekke land verda over. TSM vert knytt opp til fleire av FN sine berekraftsmål.

Frå våren 2019 har Norsk Bergindustri kunna tilby medlemmene ein kalkulator for berekning av miljøfotavtrykket gjennom ein *EPD generator* utvikla spesielt for bransjen. Ein EPD (Environmental Product Declaration), er ein miljødeklarasjon som oppsummerer miljøprofilen til ein komponent, eit ferdig produkt eller ei teneste. Ein EPD vert laga på grunnlag av ein livsløpsanalyse, 'Life-Cycle Assessment' (LCA). Føremålet er at kunden skal kunne samanlikne miljøprofil og føreta ei vurdering og ta eit val basert på miljødeklarasjonen. EPD kalkulatorverktøyet gir høve til å leggje inn særskilte faktorar for det enkelte prosjekt. Dermed kan ein enkelt generere spesifikk EPD på enkeltleveransar, noko det vert stilt krav om i mange tilfelle i dag. (Jf. anskaffelsesloven)

Kommentar om grøne innkjøp: Det står blant anna om EPD i rettleiaren til grøne innkjøp frå oktober 2020, [her](#). Grøne innkjøp er lovpålagt, jf. 'anskaffelsesloven', og er eit viktig verkemiddel for å oppnå Noreg sine klima- og miljømål. Etter lova § 5 skal offentlege oppdragsgjevarar innrette anskaffingspraksisen sin slik at den bidreg til å redusere skadeleg påverknad på miljøet og fremje klimavenlege løysingar der det er relevant. I 2020 har til dømes Oslo kommune sitt kjøp av kinesisk stein fått merksemd i media. Bruk av norsk stein (kortreist, og sikkert vel så bra kvalitet) ville truleg gitt ca 10 gonger mindre CO₂-utslepp, men (førebels) dyrare stein.

Norsk Bergindustri samarbeider tett med internasjonale aktørar om å utvikle framtidens gruvevering. Blant anna samarbeider Norsk Bergindustri med EU om å etablere sjødeponi som 'best practice'. I tillegg engasjerer Norsk Bergindustri og medlemmene seg i forskingsprosjekt om temaet. Eit døme er det relativt store NYKOS-prosjektet (2014-2019), støtta av Norges forskningsråd. NYKOS er akronym for «Ny kunnskap om sjødeponering».

Kommentar til NYKOS-prosjektet: Hovudmålsetjinga med prosjektet var å bidra til ny kunnskap om miljøeffektane av deponering av gruveavgang i det marine miljøet. Prosjektet har blant anna relevans for «Engebøprosjektet». Der har planane om deponering møtt stor miljømotstand, men nasjonale fagmyndigheiter har gitt grønt lys for deponering.

Potensialet for foredling av mineralske råstoff i Vestland

Det er truleg eit stort potensial for mineralnæring i Sunnfjordområdet. Det bør i tilfelle søkjast å få til mest mogeleg verdiskaping av ressursane gjennom vidareforedling og nedstraums næringsutvikling.

Det bør søkjast å byggje opp kunnskapsmiljø om slik vidareforedling og prosessering i Vestland, kanskje i Sunnfjord-området. Då kan det kanskje også bli aktuelt å vidareforedle råstoff frå andre stadar.

Det er ein privatperson, H. Eide, som ønskjer å gje ei stor steinsamling til fylkeskommunen. Den bør sjåast i samanheng med mineralutviklingsprosjekt i Sunnfjord-området. I den samanheng kan Mineralrådet Vestland truleg vere eit viktig kompetanse- og samarbeidsorgan.

Korleis fylkeskommunen kan arbeide med saksfeltet mineralressursar og mineralnæringa på ein god måte

Overskrifta har samanheng med svaret på interpellasjonen SI 4/2019: «Trass i nokre atterhald, vil mineralressursar og mineralnæringa vere eit viktig saksfelt for Vestland fylkeskommune. Ei sak om korleis fylkeskommunen kan arbeide med feltet på ein god måte vil difor vere ønskjeleg».

Saksfeltet «mineralressursar» er meir omfattande enn «mineralnæringa». Spørsmålet i denne samanheng er kanskje; «korleis kan fylkeskommunen arbeide for best mogeleg industriell utnytting og verdiskaping av mineralførekomstane i fylket». Det vart dette Fylkestinget i Sogn og Fjordane sette som føresetnad for å delta i mineralrådet. Spørsmålet er altså om det finst andre måtar som fylkeskommunen kan arbeide på, som er eit betre alternativ, enn å vere med i mineralrådet.

Verken i tidlegare Hordaland eller Sogn og Fjordane fylkeskommune var det særleg satsing på mineralnæring, eller mineralressursar. Det er nok å sjå på kor lite ressursar det er brukt på dette området. Saksfeltet har gjerne kome inn under kategorien «kjenslevare plan- og næringssaker» av typen NIMBY («Not In My Back Yard»). Det er eit saksfelt som likevel vil bidra positivt til å nå klimamåla. Det gjeld å gjere saksfeltet mineral «grønare», og kanskje setje det høgare på politisk dagsorden. For mineralressursar kan gjerne Mineralrådet Vestland bidra til det.

Det er gjerne gjennom regionale planprosessar i regi av fylkeskommunen, som t.d. *Regional planstrategi*, at fylkeskommunen kan gjere prioriteringar. I 2020 sende Mineralrådet Vestland inn høyringsuttale til den strategien.

Det er behov for geologisk fagkunnskap for arbeid og saksbehandling på mineralressursfeltet. Det er noko dei færraste kommunane har, men som fleire fylkeskommunar har. På regionalt og kommunalt forvaltningsnivå er det generelt svært lite geologisk kompetanse, og lite myndigheit knytt til området.

Andre fylke som har mineralråd

Dei nordlegaste fylkeskommunane vedtok Mineralstrategi for Nord-Noreg i 2019. Det vert arbeidd med å også opprette eit mineralråd for Nord-Noreg.

Mineralrådet Vestland - vurdering

I vedlagde reglement for mineralrådet står det i § 1, at: «Mineralrådet er eit fast utval oppretta i medhald av kommunelova, § 5-1 (arbeidsutval). Denne paragrafen må endrast.

I interpellasjon SI 4/2020 i Vestland fylkesting, vart det avklart at det oppretta mineralrådet ikkje hadde status som eit folkevald organ i Vestland fylkeskommune, men at dette likevel ikkje var til hinder for Vestland fylkeskommune si deltaking i interkommunalt samarbeid.

Fylkesrådmannen ser på Mineralrådet Vestland som ein samarbeidspart, der det må utarbeidast samarbeidsavtale med fylkeskommunen.

Mineralrådet Vestland skal arbeide på brei basis, og ikkje vere knytt opp til noko geografisk einskildtiltak.

Konklusjon

Det primære i saka er spørsmålet om fylkeskommunen vil delta i Mineralrådet Vestland. Rådet har god samansetjing. Fylkesrådmannen rår til at Vestland fylkeskommune vert med i mineralrådet i ein prøveperiode på 2-3 år, og så vert problemstillinga vurdert på nytt. Det må då oppnemnast to folkevalde representantar frå fylkeskommunen i rådet. Mineralrådet Vestland skal arbeide på brei basis og ikkje vere knytt opp til geografiske einskildtiltak. Det er viktig å kome i gang med arbeidet, og så får ein heller gjere tilpassingar undervegs.